

Toplumu meydana getiren bireylerin, grupların, kurumların bütününe ve aralarındaki ilişkiler biçimine toplumsal yapı denir. Toplumsal yapının hem maddi hem de manevi boyutu vardır.

1. Metinden hareketle aşağıdakilerden hangisi toplumsal yapıyı oluşturan kültürün manevi unsurlarından biridir?

- A) Cep telefonu, bilgisayar
- B) Örf, âdet, gelenek ve görenekler
- C) Doğal çevre ve iklim
- D) Mimari öğeler
- E) Araba, tren vb. taşıtlar

Toplumsal yapı, birbirine bağlı birçok ögenin uyumlu birleşiminden oluşur. Bu öğelerden biri değiştiğinde diğeri de buna bağlı olarak değişir. Bu uyumsuzluk diğer kurumların değişmeye ayak uydurmasıyla giderilir. Böylelikle toplumsal yapıda sağlanan uyum, kurumlardan birinin değişmesiyle tekrar bozulur ve benzer süreçten geçirilerek yeniden sağlanır. Bu durum zaman içinde böylece sürer gider.

2. Bu durumda aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yapıyı oluşturan parçalar birbirinden bağımsızdır.
- B) Öğelerden birindeki değişme, toplumun bütününe etkiler.
- C) Toplumsal yapının sahip olduğu özellikler kendine özgüdür.
- D) Yapıyı oluşturan öğeler birbiriyle etkileşim içindedir.
- E) Toplum dinamik bir yapıya sahiptir.

İki veya daha fazla birey, grup arasında belirli bir ödüle ulaşmak için yapılan bir yarışdır. Burada temel amaç, rakibe üstün gelerek hedefe ulaşmaktır. Hedefe ulaşıncaya kadar yarış son bulur. Spor yarışmaları buna en iyi örnektir.

3. Bu parçada bahsedilen sosyal etkileşim türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çatışma
- B) Rekabet
- C) İş birliği
- D) Mübadele
- E) Uyarlanma

İki veya daha çok kişinin veya grubun çatışmayı engellemek, azaltmak veya ortadan kaldırmak için etkileşimde buldukları bir sosyal süreçtir. Örneğin göç ile şehre gelen ailelerin şehir hayatına adaptasyonları gibi.

4. Bu parçada bahsedilen sosyal etkileşim türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çatışma
- B) Uyum
- C) İş birliği
- D) Mübadele
- E) Benzeştirme

Aristoteles'in "Nikomakhos'a Etik"te yer alan şu ifadesinde bulur: "İnsanlar ya da çoğu insanlar, asil olanı dilerler fakat kârlı olanı tercih ederler. Bir hizmeti, karşılık beklemeksizin yerine getirmek asil; hizmetin karşılığını almak ise kârlı bir davranıştır. Bir insan verdiği hizmetin karşılığını denk bir şekilde almalıdır ve bunu gönüllü olarak yapmalıdır."

5. Aristoteles'in yukarıdaki sözünü hangi toplumsal etkileşim kavramıyla açıklayabiliriz?

- A) Çatışma
- B) Mübadele
- C) İşbirliği
- D) Uyum
- E) Uyarlanma

Sayıca az olan birey ya da gruplar sayıca çok olanların kural, değer ve normlarını kabul etmeye zorlanmasıdır. Bu etkileşim biçiminde çoğunluğu sağlamış olan veya politik gücü olanlar, hâkim taraftır ve belirleyicidir. Herhangi bir ülkeye göç etmek zorunda kalmış bireylere kendi kültürlerini yaşama imkânı verilmemesi ve hâkim kültürü benimsemeleri yönünde baskı uygulanması bu etkileşimine örnektir.

6. Yukarıda verilen toplumsal etkileşim türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çatışma
- B) Uyum
- C) İş birliği
- D) Uyarlanma
- E) Benzeştirme

Millet kavramı, feodal toplumun yıkılması ve kapitalist toplumun oluşumu döneminde ortaya çıkmıştır. Fransız devriminden sonra uluslar kendi devletlerini kurmaya başladılar. Bu devletlerin genellikle kendilerine özgü dili, dini, bayrağı, gelenek ve görenekleri vardı. Ülkeler İngiltere, Fransa; uluslar ise İngilizler ve Fransızlar gibi adlar aldılar. Ayrıca her ülkeyi diğer ülkelerden ayıran siyasi, ekonomik ve kültürel sınırlar oluştu.

7. Buna göre aşağıdakilerden hangisi milleti oluşturan öğelerden biri değildir?

- A) Toprak
- B) Soy
- C) Ortak tarih
- D) Eğitim
- E) Ülkü birliği

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirmelerine İlişkin Yönetmeliğin 22. maddesinde eğitim kurumu müdürlerinden 5 yılı doldurarak yer değiştirenler, yarım görev yaptıkları okullarında ilişkilerini kesecek. İlçe içine atanan okul müdürleri de aynı gün yeni görevlerine başlayacak. Akşehir’de 17 okul müdürünün görev yeri değişti.

8. Yukarıdaki gazete haberine göre müdürlerin yer değiştirmesi hangi kavramla açıklanabilir?

- A) Dikey hareketlilik
- B) Coğrafi yatay hareketlilik
- C) Yatay hareketlilik
- D) Toplumsal tabakalaşma
- E) Toplumsal statü

Kent; çok sayıda iş kolu olan, iş bölümü ve örgütlenmeye yönelmiş nüfusu barındıran büyük yerleşim birimidir.

9. Buna göre aşağıdakilerden hangisi kırsal kesimdeki insanları kente yönelten etmenlerden biri değildir?

- A) İş bulma ümidi
- B) Daha yüksek hayat standardı
- C) Kentlerdeki sosyal ve kültürel imkânlardan yararlanma isteği
- D) Kentlerdeki sosyal kontrolün daha fazla olması
- E) Kentlerdeki ulaşım imkanlarının fazla olması

- Merkezde ana kent, çevrede mahallî idareler vardır.
- Nüfus genellikle merkez kenarındaki uydu kentler denilen yerleşim yerlerinde yoğunlaşır.
- Büyük çaplı sanayi, ticaret, yönetim merkezleri olan ve milyonlarca insanın yaşadığı yerleşim yeridir.

10. Yukarıda özellikleri sayılan yerleşim yeri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Köy
- B) Kent
- C) Metropol
- D) Banliyö
- E) Millet

Aynı tabaka içinde kalmak kaydıyla yaşam biçimini, gelirini, statüsünü belirgin olarak değiştirmeden Coğrafi mekânda çeşitli amaçlarla (ticari, siyasi, turizm, mesleki vb.) yapılan hareketliliklerdir. Bir lise öğretmeninın tayininin Bolu'dan Ankara'ya çıkması bu hareketliliğe örnektir.

11. Bu açıklama aşağıdaki kavramların hangisiyle ilgili olabilir?

- A) Coğrafi alanda dikey hareketlilik
- B) Sosyal yapıda yatay hareketlilik
- C) Coğrafi alanda yatay hareketlilik
- D) Tabakalar arasında yukarıdan aşağıya dikey hareketlilik
- E) Yarı kapalı tabakalaşmadaki sosyal hareketlilik

Tabaka, toplumsal yapı içinde benzer toplumsal özelliklere sahip bireylerin oluşturduğu bir katmanı ifade eder. Tabakalaşma ise zaman ve mekân bakımından tüm toplumlarda var olduğu kabul edilen, tarihsel olarak farklı biçimlerde ortaya çıkan ve toplumların yapılarına göre değişkenlik gösteren, nüfusun hiyerarşik olarak farklılaşması olgusudur.

12. Aşağıdakilerden hangisi gelişmiş ülkenin tabakalaşma priminden çıkarılabilecek bir sonuçtur?

- A) Alt tabaka şişkindir ve insanları çoğu burada yer almaktadır.
- B) Üst tabakaya göre orta kısım daha azdır.
- C) Toplumda ayrıcalıkları, yükümlülükleri, yaşayış özellikleri benzer toplumsal sınıflar yoktur.
- D) İnsanlar arasında yaşam düzeyi, nüfuz ve saygınlık yönlerinden eşitsizlik görülmez.
- E) Yoksul kesimle zengin ve nüfuz sahibi olanların sayısı az olduğu için piramidin alt ve üstü dar fakat ortası şişkindir.

Toplumsal tabakalar, sınıflar arasında görülen hareketlilik türüdür. Bireylerin tabakalar arasında aşağıdan yukarıya ya da yukarıdan aşağıya doğru yaptığı hareketliliklerdir. Dikey hareketlilikte tabaka atlamanın ya da sınıfsal konumu değiştirmenin en olumlu yolu eğitim – öğretim yoluyla iyi bir meslek sahibi olmaktır.

13. Aşağıdakilerden hangisi “dikey hareketlilik” için uygun bir örnektir?

- A) Markette kasiyer olarak çalışan bir kişinin çalıştığı iş yerini değiştirmesi
- B) Köydeki tarım işçisinin şehirde fabrika işçisi olması
- C) Fransa'dan yurda kesin dönüş yapan işçinin fabrika açması
- D) Okuldaki bir müdür yardımcısının müdür olması
- E) Belediyede memur olan bir kişinin emekli olması

Yakın zamana kadar Hindistan'da görülen, yasal olarak kaldırılmasına rağmen etkileri hâlâ devam eden bir tabakalaşma sistemidir ve dinsel bir temele dayanır. Bu sistem yukarıdan aşağıya doğru din adamları, askerler, tüccarlar ve işçilerden oluşur. Bir de sistemin dışında tutulan, köylerin ya da yerleşim yerlerinin en dış kısmında kendi imkânlarıyla yaşamlarına izin verilen, toplumda hor görülen işleri yapan paryalar vardır. Bu ayrımlar din, ritüeller, toprak sahipliği, gelenekler, toplumsal saygınlık, şeref, şan, unvan gibi kavramlarla da güçlendirilmiş ve meşrulaştırılmıştır. Örneğin Hindu dini inancına göre ait olduğu kastın kurallarına uymayanlar bir sonraki hayatında bir alt kastın üyesi olarak yeniden doğacaklardır. Bulduğu kastın kurallarına harfiyen uyan bir kişi de bir sonraki hayatında bir üst kasta geçerek ödüllendirilecektir. Kast sisteminde kast üyelerinin statüsü süreklilik arz eder.

14. Hindistan'daki kast sistemini aşağıdaki tabakalaşma sistemlerinden hangisi en iyi açıklar?

- A) Açık tabakalaşma sistemi
- B) Sınıf sistemi
- C) Yarı açık tabakalaşma sistemi
- D) Kapalı tabakalaşma sistemi
- E) Feodal tabakalaşma sistemi

Osmanlı toplumunda Avrupa'da olduğu gibi sınırları hukuki olarak keskin şekilde belirlenmiş bir zümreler sisteminin olmadığı görülür. Osmanlı Devleti'nde sultanın (padişah) dışında iki tabakadan söz edilebilir: yöneticiler (askeriler) ve yönetilenler (reaya). Yöneticiler; seyfiye (ordu mensupları), ilmiye, kalemiye (kâtipler) ve saray hizmetlilerinden oluşur. Yönetici tabakanın dışında kalanlar ise en geniş anlamda reaya olarak kabul edilir. Yani yalnızca kırsal kesimde yaşayıp tarımsal üretim yapan halk reaya değildir. Reaya, heterojen bir kitle olup yönetim alanında kamu görevi bulunmayan bütün köylü, şehirli, esnaf ve zanaatkârları içermektedir.

15. Osmanlı devletindeki bu tabakalaşma sistemi aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Açık tabakalaşma sistemi
- B) Sınıf sistemi
- C) Yarı açık tabakalaşma sistemi
- D) Kapalı tabakalaşma sistemi
- E) Feodal tabakalaşma sistemi

Elazığ'ın Baskil ilçesinin okulu olmayan bir köyünde doğan, annesi okuma yazma bilmeyen 30 yaşındaki İrfan Bulu, dünyanın en prestijli üniversiteleri arasında yer alan Harvard Üniversitesine davet edildi. Bilkent Üniversitesinde "*Işığın Yayılmasının Kontrolünde Yeni Yöntemler: Meta Materyaller ve Fotonik Kristaller*" adlı doktora çalışması sırasında Harvard Üniversitesi yetkililerinin dikkatini çekti. Harvard Üniversitesi ile istediği alanlarda çalışmalar yapmak üzere iki yıllık sözleşme imzaladı.

16. Yukarıdaki gazete haberine göre irfan bulu'nun durumu hangi kavramla açıklanabilir?

- A) Dikey hareketlilik
- B) Coğrafi yatay hareketlilik
- C) Yatay hareketlilik
- D) Toplumsal tabakalaşma
- E) Toplumsal statü

17. Bir bakkalın işini değiştirerek yaşadığı şehirde kırtasiyecilik yapmaya başlaması aşağıdaki kavramlardan hangisi için uygun bir örnektir?

- A) Dikey hareketlilik
- B) Yatay hareketlilik
- C) Benzeştirme
- D) Çatışma
- E) Sosyal değişim

Yatay hareketlilik, aynı tabaka içindeki hareketlilik. Bireylerin ya da grupların aynı tabaka içinde bir toplumsal durumdan benzer başka bir duruma geçişidir. Bu hareketlilikte bireyler yaşam biçimini, gelir düzeyini ve saygınlığını belirgin biçimde değiştirmeden iş, meslek ya da yer değiştirmektedir.

18. Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi yatay hareketlilik örneğidir?

- A) Bir milli futbolcunun tüm servetini dolandırıcılara kaptırması sonucunda yitirmesi
- B) Arazisinde petrol çıkan bir çiftçinin zenginleşmesi
- C) Çeşitli burslarla okuma imkanı bulan gencin doktor olması
- D) İşsiz bir kişiye bir çekilişte büyük ikramiye çıkması
- E) Öğretmen olan bir bireyin müdür yardımcısı olması

Toplumsal tabakalaşma; toplumu oluşturan birey ve grupların gelir, servet, iktidar, makam, konut, hayat tarzı, tüketim alışkanlıkları gibi ölçütlerle hiyerarşik olarak sıralanmasıdır. Hemen her toplumsal yapı, çeşitli eşitsizlikler üzerine inşa edilmiş, tabakalardan oluşmaktadır. Toplumdaki eşitsizlikler gelir ve servet dışında cinsiyet veya ırka da dayanabilir.

19. Buna göre aşağıdakilerden hangisini gelişmemiş bir toplumun tabakalaşma piramidinden çıkarılabilecek bir yargı değildir?

- A) Ortalama yaşam süresinin kısa olması
- B) Çalışan nüfusun çoğunluğunun tarım sektöründe yer alması
- C) Yaşam standartlarının düşük olması
- D) Bebek ölüm oranlarının fazla olması
- E) Okuryazar oranının yüksek olması

İnsanlığın ilk dönemlerinde göçebe toplumların toprağa yerleşerek tarımsal üretime geçmeleriyle oluşan ilk yerleşim yerleridir. Günümüzde de üretimi tarım ve hayvancılığa dayanan, nüfusu az olan yerleşim yerlerine köy denir

20. Aşağıda verilenlerden hangisi köyün özelliklerinden biri değildir?

- A) İlişkiler; birincil grup ilişkilerinde görülen yüz yüze, samimiyete dayalı ve resmî olmayan özellikler taşır.
- B) Aidiyet, dayanışma ve biz duygusu çok güçlü değildir.
- C) Gelenekler hâkimdir.
- D) Giyim, konuşma, inanç ve değerlerde benzerlik gösterir.
- E) Eğitim olanakları sınırlıdır.

21. Aşağıdakilerden hangisi kent toplumsal yaşamının özelliklerinden biridir?

- A) Halkın doğal çevre ile sıkı bir ilişkisinin olması
- B) Kırsal bölgede yerleşmiş olma
- C) Oldukça seyrek bir nüfusa sahip olma
- D) Nüfus içinde tabakalaşmanın fazla olması
- E) Büyük bir toplumsal homojenliğe sahip olma

Köylerin ekonomisi daha çok tarım ve hayvancılığa dayanır. Köyler, nüfusun az olduğu, yüz yüze ilişkilerin ve biz duygusunun hakim olduğu homojen gruplardır. Köylerde genellikle farklı ırk, meslek, kültür, din ve eğitim grupları gözlenmez.

22. Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi köyü kentten ayıran niteliklerden biri değildir?

- A) Biz duygusunun hakim olması
- B) Ekonomik uğraşları
- C) Coğrafi özellikler
- D) İlişki türü
- E) Nüfus özellikleri

23. Aşağıdakilerden hangisi Atatürk'ün millet ya da ulus anlayışıyla bağdaşmaz?

- A) Barışçıl olma
- B) Irk kavramına dayanma
- C) Millî birlik ve bütünlüğe büyük önem verme
- D) Kapsayıcı olma
- E) Millet egemenliği ilkesiyle bağlantılı olma

Tabakalar arası geçişin serbest ve hızlı olduğu bir sistemdir. Rekabete dayanır ve hukuken eşitsizliği kabul etmez. Bu sistemde kişisel beceri, gelir ve eğitim gibi etkenler sınıf değişimini sağlar. Sanayi toplumunun özelliklerine paralel olarak sınıflar; üst, orta ve alt sınıf olmak üzere ekonomik ve sosyal ölçütlere göre ayrılır.

24. Parçada aşağıdaki kavramlardan hangisinin açıklaması yapılmaktadır?

- A) Kapalı tabakalama
- B) Yatay hareketlilik
- C) Yarı kapalı tabakalaşma
- D) Açık tabakalaşma
- E) Dikey hareketlilik

Nasrettin Hoca önemli bir yemeğe davetlidir. Ancak günlük kıyafetleriyle yemeğe giden hoca, önemli kişilerin katıldığı davete kabul edilmez. Bunun üzerine evine gider ve en güzel kıyafetlerini, kaftanını giyer tekrar davet evine gelir. Bu sefer el üstünde karşılanan hoca sofrada baş köşeye oturtulur. Yemeğe başlayan hoca bir yandan kaftanının ucunu tabağa daldırırken bir yandan da “Ye kürküm ye, bu iltifat bana değil sanadır.” der.

25. Toplumsal tabaka bağlamında bu hikâyeden aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Önemli olan dış görünüş değildir. Kişiliğin kendisidir.
- B) Tabaka algısında dış görünüş önemlidir.
- C) Hoca ilk geldiğinde alt tabakadan sanılmıştır.
- D) Hoca tabakalaşmayı eleştirmiştir.
- E) Toplum üst tabakadaki insanlara daha çok itibar gösterir